

A T E L I E

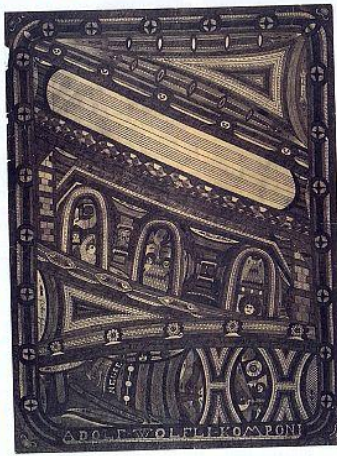
SLO | NUMBER 6 | 22. 3. 2012 | CENA | PRICE 35 Kč

ACTIDENÍK SOUČASNÉHO VÝTVARNÉHO UMĚNÍ | FORTNIGHTLY JOURNAL OF CONTEMPORARY ART

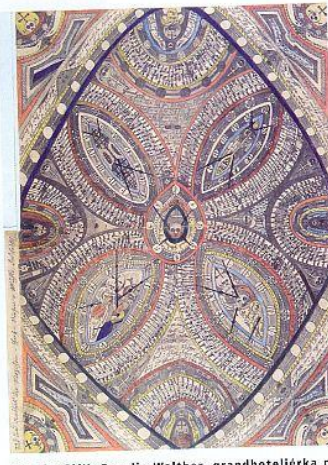
DOLF WÖFLI – STVOŘITEL UNIVERZA • PAVEL REISENAUER • HOUBY V BRNĚ • CENA VLADIMÍRA BOUDNÍKA – JIŘÍ LINDOVSKÝ • REV
AVEL HAYEK – OTTO ZITKO • RETROSPEKTIVA DAVIDA HOCKNEYHO • STRATEGIE TATE MODERN • JINÝ VZDUCH • NOVÉ AKVIZICE GA



Wölfli, Megapole, sál v lesoparku, 1911, ze souboru Od kolébky ke hrobu, sešit č. 4, s. 213, tužka, novínový papír, 99,7 x 71 / 71,7 cm



Adolf Wölfli, Černoch, 1904, tužka, novínový papír, 99,5 x 74,5 cm. Foto ABCD, Praha (7x)



Adolf Wölfli, Rosalia Walther, grandhoteliérka na hřebeni Niezhornu, 1911, ze souboru Od kolébky ke hrobu, sešit č. 4, s. 259, tužka, pastelky, novínový papír, 99,6 x 71,1 / 71,8 cm



Adolf Wölfli, Obchod s požíváním, 1911, ze souboru Od kolébky ke hrobu, sešit č. 4, s. 265, tužka, pastelky, novínový papír, 99,6 x 71,1 / 71,8 cm

Wölfli, Lokomotiva s jedním supelekt=traktorem utáhne 165 vcelkové hmotnosti 6 000 000 tun, 1919, ze souboru Zeměpisné a počtářské sešity, sešit č. 16, s. 473, tužka, pastelky, novínový papír, 49,5 x 65 cm

Adolf Wölfli, Korunní princezna Vilemina holandská, 1914, ze souboru Zeměpisné a počtářské sešity, sešit č. 12, s. 525, tužka, pastelky, novínový papír, 71,8 / 72,3 x 100,6 cm

Adolf Wölfli, Helvécie=Velkocísařovna, jezerní r Otcce, 1915, ze souboru Zeměpisné a počtářské sešity, sešit č. 335, tužka, pastelky, novínový papír, 71,5 x 101,5 cm

Adolf Wölfli – Stvořitel univerza

Praha, Galerie hlavního města Prahy – Dům U Kamenného zvonu, 22. 2. – 27. 5.

Ve spolupráci s Nadací Adolfa Wölfliho, Kunstmuseum Bern a Galerií hlavního města Prahy výstava nazvanou Adolf Wölfli – Stvořitel univerza připravilo pražské občanské sdružení ABCD, které vzniklo v roce 2002 jako sesterská organizace stejnojmenné francouzské asociace (abcd) sdružující osoby, jež se zabývají art brut. Během desetileté existence se mu v čele s Terezí Zemánkovou podařilo představit mimo jiné i dvě výjimečné kolekce – sbírku Art brut, abcd (2006, viz At. č. 16-17/06) a Prinzhornovu sbírku (2009, viz At. č. 5/09). Tentokrát pražské sdružení ABCD nabízí u nás první retrospektivní výstavu díla Adolfa Wölfliho, prezentovaného slovkou prací ze všech autorových tvůrčích období.

Adolf Wölfli (1864 – 1930, viz At. č. 16-17, 18/98, 10/05) patří k nejpodrobnějším a zároveň i nejpodivnějším tvůrcům nejen art brut, kam je řazen. Narodil se ve švýcarském Ennettalu a vyrůstal v nutných podmínkách v Bernu a jeho okolí. Otec alkoholik rodinu opustil a matka zůstala se šesti dětmi bez prostředků. Jako dítě putoval mezi pěstounskými rodinami, ale mohl chodit do školy. V 10 letech osířel a jako dětská zemědělská námezňácká síla si dal užívat především hlad a bíl. Na farmách pracoval jako sezonní pomocník i v dospělosti. V 26 letech byl odsouzen ke dvěma letům vězení za sexuální obtěžování nezletilé dívky a po opětovném odsouzení v roce 1895 za stejný přechýl byl poslán do psychiatrické kliniky ve Waldau u Bernu. Tam s diagnózou schizofrenie strávil zbytek života.

Po sepsání svého životního příběhu na výzvu a doporučení lékařů začal Wölfli v roce 1899 kreslit. Sociální izolace a nemoc se mu staly zdrojem nesmírného a neucházejícího tvůrčího potenciálu, jehož výsledkem bylo celoživotní dílo Obří Stvoření Svatého Adolfa, které se skládá ze 45 sešitů o 25 000 stranách zvláštních a osobitých textů, hudebních partitur, číselných záznamů, 1600 kreseb a 1640 koláží.

Chronologicky pojetá výstava nabízí nejdříve ukázky z prvních dochovaných černobílých kreseb z doby, kdy Wölfli ještě neměl k dispozici pastelky. Vedle téměř všudypřítomných ornamentů se už zde návštěvník setkává s nepřehlédnutelným nápisem Adolf Wölfli sklada- tel. Kresby ještě srozumitelně zobrazují odevy reálného světa – lidi, zvířata, domy, ale i výjimečně zpodobněnou postavu ženy se zdůrazněnými atributy. Na pozdějších pracích už realitu překrývá fantazie, i když ne zcela, takže například ženu v představeném výběru objeví pozorný divák v překvapivé podobě nejmeně ještě jednou. V eposu Od kolébky do hrobu (1908-12), který čítá 3000 stran textu s více než 750 ilustracemi, autor líčí vysněné hezké dětství, nastupuje skvostnou budoucnost, objevuje svět a vytváří jeho inventář. Následují Zeměpisné a počtářské sešity (1912-16), ve kterých opakovává Zemi a expanduje do vesmíru. Už jako Svatý Adolf II., vládce Všeohomíra, opěvuje své gigantické dílo v Sešitech písní a tanců (1917-22) a v Sešitech sbírkách písní a pochodů (1924-28). Zde jsou navzájem se prolínající sklady zaznamenány

v solmizační stupnici (do-re-mi). Na závěr výstavy jsou představeny práce ze Smutečního pochodu, kde je hudba převedena do formy abstraktních zvuků proložených číslicemi.

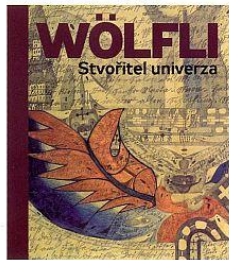
Wölfliho tvorbu pro veřejnost objevil v roce 1921 psychiatr Walter Morgenthaler knihu Duševně nemocný jako umělec. Wölfli si za svého života ještě stačil užít zájem o své monumentální dílo a těšil ho i finanční efekt z prodeje. Výstava nabízí i ukázky jeho samostatných prací, které s podpisem Sv. Adolf II. od roku 1916 vytvářel pro prodej. Jeanu Dubuffetovi byl Wölfli jedním z pilů konceptu art brut a jeho tvorba patří k tomu nejlepšímu, co nabízejí sbírky art brut a outsider art. V roce 1974 vznikla při Muzeu umění v Bernu Nadace Adolfa Wölfliho, která schraňuje naprostou většinu jeho díla, uchovává ji a prezentuje.

Kurátorkou výstavy v GHMP je Terezie Zemánková, za výstavou a architektonickou koncepcí odpovídá Ivana Brádková. Sehraně dvojice čerpala z pozitivních zkušeností z minulých výstav a instalace je v přijatelné i potřebné míře doplněná ukázkami z autorových textů a z lékařských zpráv, které pomáhají divákovi na cestě k pochopení vystavených prací. K tomu má posloužit i na několika místech zřejmí hudební doprovod inspirovaný Wölfliho tvorbou (autoři Miroslav Černý Provodský a Petr Nikl). Decentní osvětlení šetřící papír navozuje vhodnou intimnější atmosféru, zklidňuje prostor i návštěvníka a tím vším umožňuje soustředit se i na nejmenší detaily vystavených prací.

Na ty upozorňuje i desetiminutové promítání ve vhodné umístěném komorním prostředí.

Stojí za to chvíli tu postát či posedět a návštěvníkovi cestou zpět expozici pak třeba už neunikne na vystavených pracích i leckterý překvapivý detail, například latinský letopočet. Především však skutečnost, jak autor sám sebe zpodobňoval jako malé postavy zakomponované i ve větším počtu do svých prací. Kulatý obličej s vpádlými očima, jako má filmový hrdina Fester Adams, někdy s knírem, jindy s poltledem doprava, jako by uhybal očima, nebo s páskou přes část obličeje, jako by chtěl zůstat nepoznan, pákrát má vyplazený jazyk, namaloval se i s tělem ženy. Kdo ví, jestli on je směřující se postava z profilu, která je zde také k vidění. Mnohokrát se však i na jediném díle dokázal zobrazení s korunou na hlavě, jin-

Adolf Wölfli. Stvořitel univerza. Koncepce Terezie Zemánkové. Grafická úprava Pavel Hájek, Marek Jodas, Arbor vitae, Revnice – ABCD, Praha – Adolf Wölfli Foundation – Kunstmuseum, Bern, Praha 2012. 371 s., obr. – Katalog výstavy, Praha, Galerie hlavního města Prahy – Dům U Kamenného zvonu, 22. 2. – 27. 5. 2012



de od něho jako od stvořitele a zřejmě i určovatele času vystupují všemi směry hodinové ručičky... Nepřehlédnutelně větší se namaloval jako ukrizovaný.

Z vystavených prací je zřejmé, že stopy vnější reality Wölfliho každodenního života se objevují i v pozdějším tvůrčím období nejen v názvu práce (Blázinc=vyházkové kolečko). Například v jeho zobrazení za mřížemi, i když vzhledem k názvům obrazů Výpočet úroku a Konec výpočtu = celkem úroků, 1. června tisíc 912, str. 11 se nabízí i další vysvětlení. Na obraze Zvláštní růže z Austrálie, mluvící orgán, je však takových už nepočítaně nesymbolických stop dokonce šestnáct.

Výstavu doprovází obsáhlý katalog (Adolf Wölfli. Stvořitel univerza. Koncepce Terezie Zemánkové. Grafická úprava Pavel Hájek, Marek Jodas, Arbor vitae, Revnice – ABCD, Praha – Adolf Wölfli Foundation – Kunstmuseum, Bern, Praha 2012. 371 s., obr. – Katalog výstavy, Praha, GHMP – Dům U Kamenného zvonu, 22. 2. – 27. 5. 2012), který vznikl ve spolupráci sdružení ABCD a vydavatelství Arbor vitae. Náročnější divák v něm najde nejen nezbytné informace o Wölfliho životě a díle.

Každopádně však stojí za to projít si výstavou několikrát, protože i pozorný návštěvník pokáže najde něco nového a líc se mu podaří zpracovat neobyčejný zážitek, který nabízí tyto detailní fascinující práce, zachycující změnu vědomí a vidění světa. Adolf Wölfli několika pracemi navštívil Prahu už dvakrát. V duchu svých představ a vnímání si tím jen naplňoval nové území, které na jedničku nainstalovanou výstavou 82 let po své smrti kolonizoval a začlenil do svého vlastnictví. I my tak konečně můžeme začít odcipovat nově letopočet. Rád dodám, díky o. s. ABCD za to.

Antonín Jiráček

